

857 (o)

1-99*

85 ⁸⁵ (o) (o) 18 SEP 1952

Pages
K31/HK
Mashate school
Box 48
Richardtsdal

J. M. Motshana f. 0.24 x 99 = 24 pp of 1-10-0

" Banarene ba ga sekōrōrō, matha
Tše ditaba ke tša mokhalabje
Madulwane moroto wa gagwē ke
Makhola, re bōlo the ga Mathabe
re bōlo tšitšwē ke Hohwane, ge
re bōlla moeta pele e be e le
sakia. sakia, papāgwē ke Mabyale
Mabyale, morātho wa gagwē ke
Thekwatapene. Madulwane o tswalwa
ke Dikolwane. Dikolwane o tswalwa
ke Pitsitone. Pitsitone o be a
tswala ke Pitsitone wa pele yena
ga go the bege gore o be a
tswala ke māne! rebe re a
gile mowe ba rego ke Khwadibene
Khwadibene, ke Khaiswi le
dithabene tša goya mowe ba
regō ke Phithoria (Pretoria) gēna
mowe dithabene tšene tša

857

K34/116

2

Phithoria re ile, ra the goe bawwe
 ba Khwadibene batho ba gona
 ba bina khomo, mowe khwadibene
 re ile ra thoga ka ge batho
 ba gona mowe khwadibene
 e be ba baka bo gosi
 le batho ba Makhutšwi go ile
 gwaba le phaphano e kholo
 ba makhutšwi ba ile bare
 ge ba thene mono nagine
 geno ya Makhutšwi bare re a
 khutša mono Makhutšwi, go be
 go a ile baga Madike le
 baga thekhoka, baga Madike
 ge ba tšhaba ba Makhutšwi ba
 ile baya thapala. Thapala ke
 goya thoko ya Lepelle, Khaiswi
 le ga Ntwampe baga madike,
 ba ile ba thoga ka go tšhaba
 ba Makhutšwi ba be ba the
 ya thebe thelo, le fathe e
 thile yaba laba Makhutšwi

857

K34/116 3:

ka gore ba be ba theba
 meleko le dipula, baga madike
 ba ile ba fallela mowe
 ga Ntwampe le khosi ya bona
 leina la khosi yaba ga
 Madike e be e le "Hwebeyane
 o ile a ya mowe Thapala
 le moratho wa gagwe e be
 ina la gagwe e le Kobetsi.
 ka yona nako jewe ba tshaba
 gore ba buse ke bawe ba
 Makhutsi, khosi yaba Makhutsi
 e be e le Malobane wa pele
 Malobane o be a thomile
 mošasa wa gagwe mowe
 go a gilega ba ga Mothabe,
 go a the gile mowe ga baga
 Mothabe, o ile a ya mowe
 ba rego ke Lephatsi, mowe
 go bego le Pakane (Beacon)
 jewe ya go thoma ke
 komosasa jewe leina la

857

K34/116

24

gagwe e bego e le
 Radikhonye komosasa (Commisioner)
 Radikhonye o be a thoma Pakane
 yewe gore e khaole Lekhisi
 (Location) gore ke polokelo ya
 batho ba Makhutšwi. O be a
 e the phile ka morako wa
 Mathapa ka mo rago ga go
 a the gile ba khomana ba
 khosi ba ile ba sala ba
 the pholla morako yewe ba e re
 e thinya naga ya bona.
 Pakane e le e le mowe
 ba go ke Mathoedimosane
 ba khomana go ba e ya
 go e thosa ba ile baya e
 le banna ba bantši e be
 e le bo Dioseri, Mawetje, li
 Khwadiyamothe, le ba ba ngwe,
 bona ba ile baya go bona
 mowe go bego go e ne le
 merako yewe ya Pakane yago

857

K34/110

5!

ga gola mowe lekhešini ge ba
 tho sitse mathapa ba ile ba a
 phosa bo dibene bya mowe
 Mathedimosane ge ba fe ditše go a
 phosa ba ile ba go mela gae
 go thi bisa khosi. Khosi o ile
 a ba le bopa; o be a re kene
 bagale ba marumo, ka morago
 ga mowe go ile gwa tha Makhwa
 ba go bona gore dipakane tšewē
 ditšwe ilwe byane batho ba
 Makhutšwi ga baka ba ba
 supa ya ngwē Pakane e be e
 be ilwe Methi Metz, ke yewe
 ba go supa makhwa a we e
 bego ba thile go dibōna ka
 morago ga mowe go ile gwa tha
 Maburu ka bontši ba be ba
 e tha go bopa dipakane tšewē,
 le bōna ba ile ba beya ye
 ngwē Pakane gedimo ga thaba
 ya lekiana ba theabōne

857

K34/116

'76

Yewe ya mowe lephatši Pakane
yewe ya Lekhane e gare ga
Lekheše, ke yewe ebontšago
palase ya Balloone le (Toul) le
Lorraine, le (location) Maburu ba
ile baraka batho ba be ba
botšwa gore bagaga Lekhešene
batho ba tholla temo ka gore
batho ba koro tilwe masemo
ke jona Pakane yewe e be go
mowe gare ga Lekheše.
Malobane o ile a lwa le batho
baga Mothabe ba be ba
e lwa le jona gore a thoge
mowe e be go a gile gona
ke mowe a goya mowe
thabene ya lephatši o be
a bona gore baga Mothabe
ba mo tso gethe bagale, Khosi
ya baga Mothabe e be e
le Marabula ba Makhutšwi
ba ile ge ba a gile mowe

857

K34/116

8

Lephatši ba ramela Dira ga
 baga Mothabe Khosi Marabula
 ge a bōna gore batho ba
 Makhutšwi ba mo thela ka
 bogale o ile a phakisa a the
 nejela go ba Makhutšwi o
 ile a ntša khomo ya go
 ba rapela gore go thebe le
 ntwa le bawe ba Makhutšwi.
 banga Mametje bōna ba
 ile ba gana go the nejela
 go bawe ba Makhutšwi ba ile
 ba tšhabela mowe ba rego
 ke Lerapame godi Khosi ya
 bōna ba re le Mabine.
 Mabine o ile a tšhabela
 mowe ba rego ke Lerapame.
 Lerapame ke mowe ba rego
 ke Transberg, Khosi Mabine
 o ile a ba gana mowe
 Lerapame, ba go fetd e
 bile ba we ba gilego

857

K34/116

8.

mowe Lewakomogodi le Khosi
 ya bōna wa pele, бага
 Madike ba ile baya
 mowe Magakala. le le hono
 ba tha buswa gōna mowe.
 Malobane yena a sala
 mowe lephatši, o ile a thōma
 go bolaya batho ba ga
 Mothaba ka molwa o dutši.
 molwa o dutši ke meleko ya
 boloi byowē a bego a
 bolaya batho ka byona, ба
 ga Thekhoka bōna ba ile
 go ~~ba~~ gore batho бага
 mothabane ba fela ka boloi
 le bōna ba ile ba the
 nejela go ba Makhutšwi.
 Бага Thekhoka ba ile baya
 molapone wa ga Mmethe,
 ka mo rago ga mowe ba
 ile baya go aga mowe
 ba rego ke Mamokhutu.

857

K34/116

9

Mamokhutu ke mowe go bego
 go a gile baga mmethe,
 bēna ba ile ba dumela
 go buswa ke khosi Malobane
 jawe a bego a gile mowe
 Lephatsi Baga Mothabe ge
 ba bēna gore ba fela
 ba ile bare go khosi Malobane
 re tho gofa dikharebe ba be
 ba tshaba molwa o dutši,
 waba makhutšwi Malobane
 o ile a thōma go busa
 bawe baga Mothabe Malobane
 o huta mowe Lephatsi, o be
 a ~~sa~~ Mamokaile Mamokaile,
 o be a tswala ke Mabekane
 ba ile ba baka bo gosi
 le Matshengwane. (1) Matshengwane
 o ile a tshabela nagine
 ya Hanana Hanana ke
 khaiswi le Bogoma Bogoma,
 ke khaiswi lega Malebogo.

857

K34/116

10

go matshengwane a buile
 mowe ga baga Malebogo,
 o ile a aga mowe gabego
 go a gile Mantjana mowe
 ba rego ke Mothapuni go
 a le mowe Mothapuni o
 ile a rapela go Mamokaile
 ka Khomo. o be a rapelela
 ka mokhalabje jowe e be
 go e le kitiki mowe e bego
 a ile gona o be a ile
 go ruta boloi. Ka gona
 khomo jowe, e bego a
 rapela ka gona o ile
 a fatha ka dithare
 yare go ba e gapa gore
 e iswe mowe mothone
 wa Khasi Mamokaile e ithe
 go e thena ka Maforone
 a Khasi Mamokaile Khomo
 ya tiwa ka Thadi gona
 mowe Maforone a Mamokaile

857

K34/116

11.

Khomo e ile ya hwa yaba
 Thadi ke Lerumo lewe la
 go thaba khesi yowe Mamokaile
 e bile taba ya go makatša
 go Thadi e e tha go tija
 khomo go thene pula. Thadi
 e be e theega ka lentšū
 lewe e begole gōna, fela
 go thene le ge e kaba
 lerotho lapula, lentšū lebe
 le bipile. Tetsatši Leru e ba
 e te lewe la metholo wa
 meletso Matshengwane o ile
 a thana go tha bega, go
 thaba gene ga gagwē e
 bile go fithele ge yowe
 Mamokaile e hwa kajōna. Thadi
 yowe ya go tija mowe
 Maferone, a ga gwē.
 Dikomana tša Mamokaile
 di ilwe tša rwala ke
 yowe Matshengwane gore

857

K34/116

12

di thiswe mowe Mothafuni.
 Ka morago ga mowe jowe
 Mamokaile a hwile go ile
 gwa hwa kitiki, kitiki jona
 le bittha la gagwé ga
 la bonwa ke te go e kaba
 motho, kitiki o ile a thenwa
 ke go gafa a thāma go
 thepela le naga o be a
 thepela a baka bala, palelo
 ja gagwé o be a erei.
 Ke byeso bya bogosi, ke
 byeso bya bogosi. E ke e
 le ka byona boloi byowe
 e bago a pho sitšwe ka
 byona, ba ile bare go
 letšatši le fi sitše the baka
 the the telle, ba nesa pula
 e be e le ka morago ga
 mowe kitiki a fjala fjethe.
 pula e ile a tšia the
 baka the the ntši e the

857

K34/116

13

a khuli, ba mo roma gore
 a je go thiba dipitšene tša
 dipula ke mowe a go thupela
 ke moya wa pula a thāma
 go gafa go kwala gore o
 ile a thena ke go kitima
 le naga a tšhabela mowe
 Tsholamethi, je a ile mowe
 Tsholamethi o ile a thena
 gare ga bodiba banna
 ba ile ba thena gona mowe
 bodibene ba theke ba
 mmana, ba ile ba manyakela
 gona mowe gare ga
 methi ga fithelela ge ba
 theya mmane, jaba gore
 kemoka o ile, le bodiba
 bya Tsholamethi. Kitiki o belegwa
 ke Raganya. Raganya o
 belegwa ke Dikolwane, Dikolwane
 o belegwa ke Malegata
 Malegata jena ga go

857

K34/116

14

the bego gore o belega
 ke mane. Dikolane o be a
 gile mowe ba rego ke
 Nokwē gāna mowe Nokwe
 ke mowe gwa go t̄ha
 Maswatse ka ntwa ja
 bāna ka morago ga go
 Maswatse a fitile go ile
 gwa thōma ntwa ja
 Ngwanamokuba le Mafēfē
 makhutšwi gobe go busa
 khosi Timanogala e be e le
 go a gile mowe Thegorwana
 Dikolane o ile a hwela
 ntwa ke go go t̄ha
 busa Matshengwane Ntwa
 e be e le yaga Matsipi
 e be e le khosi ja
 mosadi, Matsipi o be a
 gile Hanana. Matsipi o be
 a e lwa le Maburu.
 Batho ba Matsipi ba ile

857

K34/116

15

go rapa Dira Makhutšwi gore batho ba
 Makhutšwi ba ba thuse, ka morago ga
 mowe ba ile balwa le Makhoba
 mowe ntwene ya baga Makhoba go
 bile le Thepalo tha ntwana ya maburu,
 ka morago ga mowe maburu ba ile
 ba lwa le Mašileagatiša ke mowe
 ba go bolaya Joane. Joane o be a
 e ne mpa o be a bolawa ke
 maburu Joane e be e le
 leesemane maburu ba ile ba
 baka borena le Mašileagatiša
 maburu ba be ba yata gore
 ba ~~ba~~ Mašileagatiša gore ba
 motsware e ithe ge ba bona gore
 o yaba sita ba ile ba molaya,
 o be a bolaya ke maburu.
 Joane o be a tsarwa ke maburu
 Mašileagatiša le yena a re Joane
 o tserwe ke yena ke mowe
 go ile go gwalwa maburu le

857

K34/116

16

Maesemane ba ile ba thōmana
 mowe thabene ya Prororo leina ke
 Naibomoseprietu mabitha a maesema
 ne a gōna mowe, ge maburu
 a feditše maesemane go bile
 le mosadi wa Losemane yena
 o be a ene le mpa o ile a
 tšhaba a sia maburu, o be a
 tšhabeia nagine ya Engelande
 England; o ile ge a bele gile
 ngwana ke yowe wa gore ke
 thile go lwela bawe ba go
 fetšwa ke maburu, o be a tha
 le ba gwera ba gagwē e le
 ba bantši ngwana wa gōna go
 kwala gore leina la gagwē e
 be e le Jameson ke yena
 wa go fenya maburu, ke ge
 go thena Hanarala (General
 Losepotha (General Losepotha)
 General Losepotha) Hanarala Losepotha
 o be a gile plethria (pretoria)

857

K34/116

17

o hwile ka ntwana ya Jameson
 maburu ba ile ba fenywa ke
 maesemane e bile mowe gwa
 go sala go busa maesemane.
 Madulwane, ke wa ga Kaganya
 o a gile mowe ba rego ke
 Kitiki Khaiswi le noka ya Thegwai,
 mowe go kilego gwa aga
 Mantjana go a thoma go baka
 bogosi le ba Makhutswi. Madulwane
 ke monna wa ngaka bo ngaka
 bya gagwê o bo rutilwe ke
 papagwê, Madulwane, o ne le
 basadi ba ba bedi, mosadi
 wa gagwê wa pele ke Mothethe.
 Mosadi wa bo bedi o motšere ga
 L. bepono makhomana wa ba
 Makhutswi, mosadi wa boraro
 wa Madulwane o ile a hwa a
 the Theragadingwê mowe go
 bego go a gile Thekhalabyana
 go a the gile Thegorwana.

857

K34/116

.18

Tše ditaba ke tša mokhabahe
Babolang moroto wa gagwē ke Mangana
re bolo tšitswe ke Thekwatapene re
bolo the Motsethong. Ge re bolla
moeta pele e be e le Maboi.
Maboi, e be e le moratho wa
Thekwatapene Babolang o tswalwa ke
Mafiri, Mafiri, o tswalwa ke Makate.
Makate o tswalwa ke Mamatšele.
Mamatšele o tswalwa ke Lewele.
Lewele o tswalwa ke Mathethafe.
Mathethafe o tswalwa ke Lebeka.
Lebeka o tswalwa ke Lebeko wa
pele yone e be e le khosi ya
baga Mametje yena ga go
thebege gore o be a tswalwa ke
mane, Lebeko o be a e kwa
ga Zulu. Re tho gile ga Zulu
ka mafereferere wa dintwa le
Mazulu, gōna ke wa nageneya
ga Zulu e bile rena ba pele
gore re thoge Zulune re tho

857

K34/116 19.

gile ka go bōna gore re a tho
 phega, rena Mazulu, re ile ra aga
 mowe e lego Mamagukuku. Mamaguku-
 ku ke khaiswi - le mowe ba re go
 ke (Vaal-hoek) (Vaal-hoek) ke pele
 ga (Pilgrimrest) ge re thogile mowe
 Vaal-hoek re ile raya Madikedike.

Ge re thogile mowe re le raya
 Lesekana ke mowe re ile go
 ra ripagana gōna thopha tše pedi,
 the thopha the the ngwē e bile
 baga Moraba, re ile ra kha-ogana
 ka go monna yo e lego e le Moloji.
 Moloji, o ile a thoga a tha go
 aga mowe e lego Morapane.

Morapane, ke thōkwē gōna mowe
 Morapane, o ile a hwētša naga
 ya molala o mothe a thōma go
 thetha, ge a thethile o ile a
 thōma go lema, mabêlê a ba
 le mabêlê a mantši a re go
 a bōne gore naga e ne

857

K34/116

20

mabêlê ka kudu, a go mela
 morago goya go bitša moratho wa
 gagwê moratho wa gagwê o ile
 a gâna gore a the Morapane
 go a ganne, ba ile bathōma
 ntwa, ntwa gobe go e lwa bana
 ba Mamatsela le Madiye, Mamatsela
 le Madiye, ba be ba lwa
 bogosi bya Mopi, go thoga mowe
 ba ile ba polakana. Mamatsela
 o ile a the go aga lephatsi
 o be a aga marupini a
 mokhalabje leina la gagwe e
 be a le Lefoke. o be a the
 le morago wa gagwê Tepene.
 Mafiri o ile a thoga le papagwê
 gore bayele go gaba mowe
 ba bego baekwa gâna mowe
 e bego Mamagukuku, go ile
 gwa gana morwa gagwê gore
 a thoge o be a bōna gore
 ntwa e thuka ba gale ba ile

857

K34/116

21

ba ba bontša kharebe leina
 la kharebe e be e le Thekhene
 ka yēna Thekhene, ba be ba
 rapela marumo go khosi yowe e
 bego e le Maleselane go be
 go hwile mogatša Maleselane
 mogatša khosi Maleselane, e be e
 le Madije, ka kharebe yowe
 Thekhene ba be ~~ba be~~ ^{motho} mongwē a
 ka be lego khosi ka go Maleselane
 e be e the motho wa go
 be lego go thoga mowe marumo
 a Maleselane a ile a ba kaone,
 Mako o ile a aga Lephatsi
 ka mago ga mowe o ile a thoga
 le papagwē Mamatsole Mamatsole
 o ile a hwela mowe ba goya.
 Lewele o be a gile marupini
 a Thšokwē Thšokwē ke khaiswi lego
 Mametje Mathethafe, o be a gile
 Thšokwē o ile a hwela gōna.
 Lebeko o be a gile Mamagutuku

857

K34/116

22

o ile a hwela gōna gone le
 mathapa a magalo mowe nokene
 ya gōna, noka e thōma go bontša
 meṭhi a yōna, gone mathapa
 a dile boalo bya mathapa a
 we, meṭhi a wela godimo ga ona,
 gone dikhoṭhopitša di bontša
 meṭhi ka le philo la ona gōna
 mowe dikhoṭhopitšene tša boalo bya
 mathapa a we le philo le bontša
 ka bo telle bya mowe go bego
 dikhoṭhopitša, batho ge ba thena,
 mowe nokene ya gōna, motho
 yo mongwē le yo mongwē o ya
 makala a thōme gore kaya
 bōna noka e nyaka go ṭhala.
 Batho ba bantši ba fela ba
 dikelelwa ke le tšatši bale gōna
 mowe ba tšhaba go e tsela,
 ka baka la maphoto a we a
 bonwago godimo ga meṭhi.

857

K34/116

23

go motho a e ya go tsola yea
 noka ya Mamagukuku a the
 hwetse go e ne motho wa naga
 yewe o thogelwa ke nako ya
 mowe a yago gona ka go
 thaletswa ke methi a noka yewe
 There to tha noka yewe there:-
 Mamagukuku bo o kama tsakwe
 methi a nthi yewa le lese.
 Babolang mosadi wa gagwe o mo
 tsere ga baga Masote ke
 khaitšedi ya Botswana, ke ba
 thogole ba khosi ya baga
 Motha leina la gagwe ke
 Motsatsi ke ba bina Thou.
 Babolang ngwana wa gagwe
 wa pele, ke Derafose, o tsere
 mosadi wa gagwe ga baga
 Nkwana ke mokhomana, ke le
 loko lethi le šikwane ke waga
 Phaša, yewe a gilego mowe
 Khubetswane goba Kolokotone.

857

K34/116

245

Ngwana yo mongwe e tšere ke Salomon
 Mogale yo mongwe wa borarō ke Mafiri
 yena Mosadi e tšere ga matome wa
 gagwe ga baga Masete, ngwana wa
 bone ke Mpata. Mpata yena e tšere
 Mosadi ga baga Mōthabe leina la
 gagwe ke Mafate; Babolang ke
 waga hewele ke mokhomana waga
 Mametje, baga hewele, ba boya
 Magalale. There ~~there~~ there: Lega
 budiba melapo ya bona baruke, le
 Mametje, Mametje a diapo a tšakwe
 go ~~habe~~ a go Mokone. Babolang
 o ~~thatsisa~~ go ~~henene~~ ga le ntsu
 la modimo the letene tha. Makhutšwi
 e be e le Kadi 4 April 1913. batho
 ba go tha. le le ntsu la modimo
 e be e le moe yangedi wa ga
 Mamabolo yo mongwe e be e le
 Zakaria letswalo e be e le yena
 Mogala, yo mongwe e be e le
 Simon Kafola. ba ile ba leka

857

K34/116

25

ka kudu gore ba rute, fela ba ile
 ba thoga ba siya Nason khwaṭha.
 Nason khwaṭha, o ile a thōma go
 ruta thekolo le kērēkē a ruta
 bana ba mowe nageno ya ba
 Makhutšwi o be a thōma go ba
 ruta "A" le ka kērēkē, o ile a
 ruta bana ba Makhutšwi o be
 a ere go a feditše go ba ruta
 ka lentso la modimo e be ka
 morago ga kērēkē a ba rute "A"
 bago dumda, Kolo betšo e bile
 Babdang, le Moše, le samuel, Masote,
 Ke bana ba go bala "A" ka
 mowe kērēkēne, o be a ba badi-
 sa "A" ka go bana gore gaba
 thebe thelo, e be e le kērēkē ya
 Ethiopia o bile le thophogo ka
 go rutana le bana ka kērēkē.
 Mapitsane, le Joel Mathaba e be
 e le ba kērēkē ya Phutho, ba
 ile go bana gore Babalang

857

K34/116

26

Le Moše, le Samuel ba thogile keka
 ya bona ba ile ba latela kérékane
 ya Etepia bare, go bona, le
 thogethene kérékane le thene
 remuru, Moše, Samuel, le Babolang,
 bare, ke khale re lebotša gore
 re nyakelene moruti, go a thoge
 reruta kéréke, goba thekolo.
 Kage re the ya khone gobala
 go moruti a re botša ka ditaba,
 tša buka ya modimo, re thoga
 ka go lethene thoresa gore
 re khopela moruti wa makhenthé.
 Joel le mapitsane ga bakia ba
 latela go lebotša go Moše le
 Babolang, le Samuel. Ba ile
 ba thoga go bona ba gopola
 gore, re the ba nyakela maana
 ka khosi Masekane kage e be
 moruti. Joel e le go e bego
 e le yéna mokhomana wa ba
 Makhutšwi. Ba ile ba basid.

857

K34/116

2:7

ba thoga ba kwa tile bare,
 lena le tho re theba, go thoga
 methane yowe gwabateho yano
 go bōna, le bōna bare; a
 ri yene me leyago, ba ba
 thogela ba thethe dipelo tša
 bōna, go thogela gāna tsatsi
 le we go bile le thoyano ye
 kholo, ba ile bare, re tho le
 bōna, Joel le Mapitsane, ba ile
 ba ya go idona yowe e bego
 Nakampi, ba fiṭha gare Khosi
 ya Makhutšwi Masekane go-re,
 monna yowe wa tichere, a
 thoge mo nagone yaka, a
 bo yele ga gabg, tichere Nason
 e be a re, go bōna, Khosi
 yowe a re go ke thoge, a the
 mona go tha ga ngwala leina
 la ga gwe mono keretane
 Joel, le Mapitsane, ba ile ba
 thoga go ya go botša Khosi

857

K34/116 28

gore tichere Nason o re wena
 Khosi tha mono go saina leina
 la gage, Khosi Masiekane o ile
 a tshaba goya go saina
 leina la gagwe. Ka lena
 le baka lewe; go ile gwa
 tha komosasa yowe leina la
 gagwe e bogo e le Standford.
 Standford, o be a gile mowe
 e lego (Hearnsburg) Henesepete
 Komosasa Standford, yena o be
 are go go fedile batho ba
 go thela Mthelo, o be a thibisa
 Dindana tsa Khosi gore batho
 ba nyakega goya go tshoma
 diphoofolo, batho ba be ba tshoma
 diphoofolo ka le tsatsi la sondaga.
 Ka tsatsi le lengwe la sondaga,
 go ile gwa letswa Phalafala
 e be e le ka tsatsi la
 sondaga, go Phalafala e letsitšwe
 e be e le ka nako yage

857

K34 / 116

29

batho ba thena kereké
 ya tha-pelo ya ge letsatsi
 le thaba, Phalafala e be e
 letšwa gore batho ba ye
 go tshema diphoofolo, ge Phalafala
 e letsitswê, Moše, le Babelang
 le bana ba ile ba tia
 Tsipi ya goya thapelone, ka
 lona baka la go ge tiwa
 Tsipi ndlona Nakampi, le ba
 ba ngwê banna ba ile ba
 thena mowe kerekéne, gore
 ba thile go bitša Moše, Samuel,
 le Babelang, bana ba ile ba
 e peleta thefela tha go thena
 mošomone, Samuel, le Babelang
 ba ile ba bitša Nakampi ka
 the atha gore a the ka
 gare ga kereké, Nakampi o ile
 a thega goya go thibisa
 Kamosasa Standford gore banna
 ba gana gotha bare re

857

K34/116 30

thena Kéréké Standford, o ile
 are ge e le ma jakane
 ba tho, gelene, ba ra pela
 Modimo, Kéréké e be e le Kéréké
 ya Free church of scotland,
 ke yona Kéréké ya Ethiopia
 go thaga gona mowe Khasi
 tša Makhutšwi, diile tša thēma
 go thompha dikéréké. Babolang
 goba Petrus ke manna wa
 ngaka le go ruta batho ka
 Kérékéne, bo ngaka bya gagwē
 o bo rutile ke papagwē,
 papagwē e be e le Mafiri,
 bo ngaka bya gagwē ga
 se bya dikhagara, ke bo
 ngaka bya gofa batho dithare
 ka go theba kalafu ya
 tšona. Dikhagara o kile a ba
 le tšona methene ya go
 papagwē a tha phela, dikhagara
 dile yare ka tsatši le lengwē

857

K34/116

31

ge ba bereka, le khowa
 o be a tšhuba thaga.
 thaga yare ge e swa ya ja
 ya tšhuba dintšo tšewe go
 bego go be ilwe dikhagara.
 Dikhagara, di ile tša swa
 le ntšo yewe e bego a
 dula ka go yōna, go thoga
 mowe yaba e thōma go
 phela ka go ēpa dithare, le le
 hono ke ngaka ya go ēpa
 dithare; dintšone tša gagwē go
 the the dithare ka mefutafuta.
 Mowe a gilega gōna ke
 Theribane. Theribane ke mowe
 go ki lege gwa thena ntwa
 ya pele ya Maswatse methene
 ya pele; Theribane ke thaba
 ye e makatšago ka mokele
 kele wa yōna, e dile
 mokele kele ka fathe ga
 thaba ya Magokola. Ge-dimo

857

K34/116 32

ga thaba ya Theribane e
be e le the thapetso tša
Mapono, Mapono a be a tša
petšwa ka molla go e le
bo sega batho ba Makhutšwi
ba ile ba ba gare ga
mothophego wa go tšhaba
Maswatse go ba ba theneka
methene ya tšena bo sega
Batho ba Makhutšwi, ba be
ba e kwa ka thefate tša
mogwere wa Moswašwa go
ba tšhaba maswatse, ba be
ba ya lawalemelwa, ke
mawe e be go e tšhabelone
ya mapono go a thene
nagene yaba Makhutšwi, go
ba tša a gile mawe e be
go e le thedikwē, e be e
le ka fāthe ga thaba
ya Magokolo, nekana e
thōmege gōna mawe, gōnago
le thaba ya Magokola

857

K34/116

33.

Tše ditaba ke tša mokhekolo
 Firisane moroto wa gagwē ke
 Melau re bola tšitswe ke
 Masekhothe, re bola the ga
 Masoma; go re bella moeta
 pele e be e le Tang-tang.
 Tang-tang, ke morwa Marapo.
 Firisane o tswalwa ke Phoofole.
 Phoofole, o tswalwa ke Lebeye.
 Lebeye, o tswalwa ke
 Rarajoforane. Rarajoforane, o tswala
 ke Rarajoforane wa pele, (1) yowe
 a tswala go Rarajoforane wa pele
 ga a thebege. Rarajoforane,
 wa pele o be a gilc
 Bokhalaka. Bokhalaka, ke pele
 ga Tswapane. Ba ga Mangena
 ke Bokhalaka. Rarajoforane
 morwa gagwē ke Sekhothe
 o ile a thoka molapane wa
 ba we ba ga Mangena.
 Yo mongwē morwa Rarajoforane,

857

K34/116

34

ke Mapotane, o be a gile
Makhutšwi, o ile a thoka
makhawene, Lebeje, o be a
gile Phokene. Lebeje, wa bobedi
(ii) ke Khalane. Khalane, o be
a gile molapane wa ga Masoma
o ile a thoka gona. Morwa
gagwe ke Firisane (ii) wa bobedi.
Firisane, o a gile Tsolamehi.
Tsolamehi, o ile a rakwa ke
maburu lewe e lego gore
ke Madibota. Phokene le gona
o be a rakwa ke maburu
Maburu ba be ba mo raka ka
bakana dikhomo diile tša
thena pola sene ya maburu
a batsa benje ba tšona
gore difetsa dilo tšaka, ma
felelo di ile tša iswa
Toropane (Leysdorp) ba
Toropane ba ile ba batsa
monyene wa dikhomo go

857

K34/116

35

a lefe, o ile a gana bare
 thoga mowe nagera ja
 gagwē, ke mowe a ile go a
 ja go a ga mowe Tsolamethi,
 o ile a thoga le dikhomo
 tša gagwē. Raroforana le
 Firisana ke batha ba thii.
 Ba bina Phuti. Firisane mosadi
 mosadi wa gagwē leina la ga
 gwē ke Maapibe, ke wa ga
 Mašabela, Khasi ya gagwē ke
 Mokhotha, ba a gile mowe
 ba rega ke Mabyanene, ke
 gaja. Lepelle khajwi le khasi
 Mafana. Firisane ngwana wa
 gagwē, ke Ihekwe ne wa bobedi
 ngwana ke Maake, ja mongwā wa
 Lerarō ke Adam, ja mongwā ke
 Zakaria. Maake o tšere mosadi wa ga
 gwē Bokhaga, ke mekone, le yena o
 bina Phuti. Adam o tšere mosadi wa
 gagwē ga baga Komana. Firisane ke

857

K34/116

3.6

Makhalaka ba bina Thou the lopo
there, age Makhalaka, age Thou
Ba ile ba thoga Bakhalaka ka go
tshaba nwa yage ba be ba
baka bogosi le kha ya Bakhalaka,
ba ile ba thoga go khosi Kholane,
yena, o ile a bafa Mapone
gere ba, a ge le yena mowe
ba ile go ba thoga ka go
tshaba molaš na maburu ba we
e bago ba a gile go bona.
Maburu e ba ba ba bere kisa
beroka ke mowe ba go gana
gere ga re kwane le go bereka
beroka re the ya gole thelo.
Ba ile ba fiwa thereke gere
ba thogele go bereka beroka
bya polase yowe ya mowe
Phokene, methene yeno ba a
gile metho ya bona' mono ga
khosi Matshengwane ka go bona
gere ga ba kwane le maburu.

857

K34/110 37

Tše ditaba ke tša mokhekola
 Mamakabe moroto ke Magakwa re
 bolotsišwa ke Mathibe, e be e le
 mōkhalabje wa ga Phaša, ba ga
 Phaša ke le loko la maswatse, ba
 kwa swatsene; Mathibe o be a gile
 ka fatho ga thaba ya Kolokotone
 ke mowe go kilego gwa a ga
 Matšhakane baga Mkhona, ge
 ba ge ba kwa Tšhakane methene
 ya pele, ge ba go thena le fathene
 la ba Makhutšwi, ba be ba a
 gile ba re go ke motagene
 nkenya ya salata. Ba thile ba be
 ba e kwa ba tšhaba marumo
 a khosi ya bōna, e be e le
 šelobane, ge šelobane a thene
 Kolokotone, o ile a a e pega
 go Mathibe, gore yena a mego
 go ba Makhutšwi ba ile ba
 modumelela go dula le yēna, o
 ile a dula khaiswi le noka ya

857

K34/116

38

Sabate, ba be ba buswa ke
 ba Makhutšwi Maswatse go ba e
 tša go thopa dikhomo ba be
 ba tšhaba gothii le ba Makhutšwi,
 ka morago ga go go fadile
 dintwa tša Maswatse, šelobane a
 ile a thoma moferofere wa go
 rata go busa le loko la gabo
 la Matšhakane, ba Makhutšwi ba
 ile ba moraka mawe motagane, ba
 molētša gore a ye mawe le
 fathene la mawe thabane ya
 Marobane. Marobane ke mowe
 a tša gilego gōna le lehona
 o a gile le thekolo the the golo
 leina la thona ke šelobane schoo.
 Khosi šelobane ja a filwe go
 aaga mawe Marobane, jēna o ile
 a phakisa go a mogela thuto
 ya thekolo a ka a kwana le
 gore a lotše batho ba gagwe.
 Ba Makhutšwi bōna bagosi bya

857

K34/116

39

Bana ba kwana le go bolotša
 dikōma. Ba makhutšwi ba be ba
 thega Matsihakane ba ere ke
 m'asoboro, go bile bjato bana
 ba bana ba thōma go tšhabela
 kōmene, tšaba we ba makhutšwi,
 le gore pusa ya ba makhutšwi
 e ba gata letšitše fathe ya
 go kwana le go bolotša kōma
 šelobane go a le gōna mowe
 Marobane, o ile a bōna go
 batho ba gagwē ba tšhabela
 go bōna le gōna a thōma gore
 a tšhabela kōma, fela ba be ba
 bolotša bodika fela. Ge ba a
 logile, ba be ba iswa thekolone.
 Ba makhutšwi, ba be ba the ya
 kwane le thekdo, Khosi šelobane,
 o ile a no kothella gore batho
 ba gagwē ba thene thekolo
 o ile a the a bōna thusego
 gore a theke ke ba ruti ba

857

K34/116

40

makhawa, ke mowe a go khutša
 the yano le ba makhutšwi.
 Go thega gōna mowe yaba ba
 ga nkhone ba kwela pele le
 meago wa thokolo. Makhawa ba
 ba ruti, ba ile ba godisa
 khosi šelobane go fithela le
 methene yēno, go go sethe
 go bitswa go šelobane secondary
 school. Le hano gōne meago e
 megolo, gōne dipethela tša
 go a lafela ba lwetho, go
 phagamile go ya pele ka
 meago ya tšuto, go feta
 ba ba makhutšwi. Mathibe,
 o ile a sala gōna mowe
 thabene ya Kolokotone, o hwile
 gōna, khoro ya gagwē keja
 ga Phasa ke mokhomana wa
 ba makhutšwi le gōna methene
 yēno. Batho ba gōna ba tha
 khothelethe go tija dikōma

857

K34/116

Hl.

Batho ba gōna ba phela ka
go bereka dipolase tša maburu,
Polase go bereka banna le
basadi ba bōna go thii le
bana ba bōna, gōna mowe
thabene ya Kolokotane gane the
tšhaba the thentši bawe ba
phelago ka go bereka boroka
Ngwana wa Mathibe, ke šikwane
o a gile gōna mowe fathe ga
thaba ya Kolokotane, fela o
buswa ke ba Makhutšwi kage
e le mokhomana wa bōna,
ba noka ya salate e
feta ka thoko ya le boya ga
mowe ba bego gōna. Maburu
ba šumisa meñhi a salate jowe
ba tšere go go yona ka makere
gore ba tšedatša dibyalo tša bōna.
Ba ga šitše Dinamane, Dipilekoma
ledi Tamatisi, ba lema le
mabêlê, maburu baagile gars.

857

K34/116

42

ga magorogotha wa thaba yewe
 Kobkotone, ye ngwê thaba ke
 Mamokhao. E ka bo thabela
 bya Kolokotone goya borwa ke
 thaba ya Lebola, ge motho a
 feta Lebola, o thena Mašitu.
 Magokolo le Lebola, ~~dithaba~~
 ke tšewe di diilego the fete
 tha goya Mašitu. Magokolo e
 feta thaba ya Lebola ka
 goya gedime, feta ge motho
 a le khaiswi go tšona, o ka
 bōna e ke Lebola e feta yewe
 Magokolo, ba tshami bawe
 ba the pelalago kwa mo
 lalene ke bawe ba bānago
 gore thaba ye khato ke yewe
 Magokolo kage ba e bōna
 ge bale mowe molalene wowe
 wa (Krugar National park). Dithaba
 tšewe dibapilego le Lebola ge
 ba tshami bale mowe molalene

857

857

K34/116

43

dibona nna ke ba tshomi, bawo
 ba the pelela go mowe molaleng
 ge ba felethwō ke manpi ba
 phela ka go rafa Dinot̄hi le
 Dikhalakwena. Khalakwena e
 hwētšwa diphagene tša methare
 Khalakwena yēna ga e lāme.
 Khalakwena e byalo ka Mōka.
 Mōka o nā e hwētšwa fathe
 ga gole mowe go bego le
 Diōlo. Mōka, e ēpa mobu wa
 isa molete wa o na fathe
 ge molete o ile fathe, o bea
 pitšā mowe o thogo bea bana
 ba o na gōna, ba telle
 bya molete e ba 36 ya dinches
 go isa fathe kapa go feta mowe.
 Mōka o ēpa pitšā tše pedi,
 go thefa ga Mōka, go byalo
 ka Not̄hi mo motho a ile
 a hwētšā phago ya ka fathe
 a e rafa, bare o lle moila,

Mōka o dila molete wa wona
 ka motu ge o feditše go špa
 motu o kwela le ka ntho wa
 iswa gedimo, ge pula e na
 Mōka o thiba mowe o thenago
 gōna gore methi a theke
 a khona go o thenela.

Mōka o le mogwa kudu ke
 ba tshami ~~ba~~ diphoofala, mokhekde
 yewe Mamakabe, o bolela kage
 monna wa gagwē e be e le
 gore ke motshomi ya mogolo,
 monna wa gagwē o be e
 le morafi wa Meōka, ba be
 ba e thatša dipitša tše
 dintši ge ba rapile, ba be
 ba fetša mabaka a matelle
 ba phela ka bose bya jōna,
 ga go ge e le mengwaga
 ja dithala ke mowe e bego
 e le gore re phela ka go
 the pela re nyaka Meōka,

857

K34/116

45

le mowe re the bago gorc
 gone Diôlo; Mathibe, morwa
 gagwê ke Makatane, ge re
 bolla molobe e be e le
 Morwedi wa Mogohi, leina la
 gagwê e be e le Mothelo,
 re be ra bolla ga Nkwana;
 Mamakabe o tswalwa ke
 Maako. Maako, ke wa ga
 Nkwana, mmagwê Maako, o
 tswalwa ke baga Moloji, ba be
 ba agile ga Nkwana.
 Ga Nkwana, re the gile ka go
 rakwa ke Maburu, kage
 Maburu ba be ba ere
 re bereke boroko, ba be ba
 gana le gorc ra the ruwe
 dikhomo rena re ile ra the
 kwane le palelo yewe ya
 maburu, go bane, dikhomo
 di re thusa ka go lema le
 go nyala ba-sadi ka tšona.

857

K34/116

46

re ile ra ba t̄ho gela ra t̄ha
 ra aga (Toul), ka t̄he lomo t̄ha
 1950. le gōna mowe (Toul), re bere
 ka boreko, le masemo. Toul ke
 mowe Tsolamethi. Mamakabe
 ngwana wa gagwē ke Makabe,
 o sethe a gile Phokene.
 Mamabela, ke waga Moloko,
 ba kwa ga baga Nkwana,
 baga Moloko, ba bina Phuti,
 ge re t̄swa sethe, rekwa diso
 Phuti. Ke mothepho wowe re o ilaga
 go mošimane, a ka phosa
 phuti ka moamo a e khitha
 ka ona o t̄swa nethe gore a
 o t̄hogeletse, ka go t̄shaba go kwa
 diso, ge a ka o t̄sia a kwa
 diso, bawe e bego bana ba
 gabo, gōna mowe mothone
 le bōna di t̄ha bakwa ka
 moka ga bōna go fithela
 ge di ba e netša ka loko.

857

K34/116

UK7

Tše ditaba ke tša mokhalabje
 Makêkê leina go tumile la Mogale,
 Moroto wa gagwê ke Mangana
 re bolotsitswê ke Masekane re
 bolothê ga Khomana, Makatane
 Makatane, o be a gile ga
 Nkwana, ge re bolla, moeta
 pele e be e le Mantsope.
 Mantsope e be e le morwa
 Rakholokwana goba Masekane
 Mogale o tswalwa ke Magata
 goba Nakampê Magata o tswalwa
 ke Phetole. Phetole, o tswalwa ke
 Mokoto Mokoto ga the bega gore
 o be a tswala ke mane.
 Mokoto, o be a e kwa mowe
 e lego Bolobedu. Makêkê goba
 Mogale, o be a gile fathe
 ga thaba ya Theragadingwê
 e le gore o be a e kwa
 a thogile Marupini a mokhalabje
 Makêne. Makêne o be a

057

K34/116

L48

gile mowe ba re go ke Kotwane.
 E be e le ka thoko ya
 le boya ga Thegorwana, ge a
 tho gile mowe Kotwane goba
 Lekhwarenelamakene o be
 a ya Šotoma go thoga mowe
 re ile ra tha mowe Theragadingwe
 mowe ebego Lekhešene, (Location)
 Komosasa Radikhonye o be a
 e ma ga gwê ge a etha go
 the disa mothelo. Radikhonye,
 o be a tha le Komosasa
 Motswapo ba be ba ema
 go makhlabje yewe Magata.
 Magata e be a e kwa
 Bolobedu e be e le monna
 wa go theba go bolela
 theburu, go be go ere ge
 go thile Komosasa tšewe
 tšepedi Radikhonye o le
 Motswapo go be go tha losa
 jena ge ba bolabola.

857

857

K34/116

49

Magata e be e le ndona
 ya Thekōrōrō. Thekōrōrō ka
 nako yewe, o be a tha
 a gile ka Thegorwana mowe.
 go bega e le mothe wa ba
 Makhutšwi. Magata, e be e
 le monna wa ba gale.
 Bobbedu o be a ile a thaga
 ka go e be a baka bogosi
 le khosi ya Bobbedu. Magata
 o be a theba le go thunya
 ka the Thunya. o be a ene
 the Thunya tha go diwa
 Ke basotha the-we leina
 go thibyago la Nkumisene.
 Thebe the thunya ka
 le role la Difiyose ba be
 ba o thella dithapo tša
 Difiyose gore ba šumise
 le role la tšona. ka lana
 lebe le šumiswa go tha
 thela dithunya tšewe tša

857

K34/116

857

50.

Nkumisene. Ka gare ga the
 thunya, go be go thenywa
 metato yewe e bego gore
 ke dikolo tša go thunya
 diphōōfalo goba ge go lwewa
 dintwa, Nkumisene the thunya
 go ba tšhuba thapo yewe
 e seilwego mowe moretane
 wa the thunya ya Fiyose ge
 Fiyose e swa the thunya the
 thōma go thunya ka mesidi
 le ditsipi tšewe di thathe thwego
 ka mowe gare ga the thunya
 e be mo thunyi o supa
 mowe a ratago gore kdo e
 ye gona, gape dikolo dibe
 difithella khole ka goya
 ga boima bya metato yewe
 e bego dikolo tša gona.
 The thunya tha Nkumisene ke
 thewe basotho ba bego
 ba e lwa ka thona dintwa

857

K34/116

51

ge makhowa ba the khole
 le basotha, ba be ba
 bolaya ka thona Dikhoma le
 diphōōgōlō, methene ya bogolo
 golo basotha ba be batspile
 go lwa ntwa ka marumo le
 ka melama le mogaka. Batho
 ba bogolo golo, e be e le
 ba be gale kudu go go lwewa
 dintwa, Magata o ile a thoga
 Bolobedu le ranwane wagagwē
 e be e le Lerapedi. Lerapedi
 o ile yare ba elwa ntwa
 le ba Bolobedu, a thala
 ke pelo a the thunya ka
 the Thunya. Magata le Mantsha,
 ba kile ba tshabela Makhutšwi
 ba the nla mowe a be go
 a tšere gōna mosadi wa
 gagwē, bawe e be go e le
 бага Moagi, ba be ba gale
 fetšwe ke ba Makhutšwi. Magata,

857

K34/116

5.2

o kile a thiba Thegatenothatsowete
 le mokhalabje Pudidiatwa, ka
 morago gage ba ile balwa
 Ntwa ya Bakhaga o be a
 a lwa ntwa ya Bakhaga le
 mokhalabje Diōse, ba be
 ba lwela Khorō ya ba
 Makhutšwi kage e be e le
 bōna ba khomana ka mowe
 Khorōne ya ba Makhutšwi
 gore retisa Khosi ya rena,
 ke mowe go ile go gwa bolawa
 bolawa Diōse, ~~nwene~~ ja pele,
 ba Makhutšwi ba ile ba fetsa
 Bakhaga jare ge Khosi
 limamogolo a ithe ge le ka
 bōna le ba fanya le ba
 go mele, la the tsele notaya
 Ngwatsi, Diōse le bawe e be go
 a e na le bōna bare
 a re ba fetsene ba ka
 lemala, ke mowe ja gore

857

857

K34/116

53

ge ba thena mowe ba
 rego ke Lefeyelone Bakhaga
 ba/phe kholetša ba Makhutšwi.
 DiOSE a tiwa ka kolo ya
 the Thunya a le godimo
 ga Pêrê, yaba ba Makhutšwi
 ba tšhabai; DiOSE o be a e e
 a re yene go tšhuba mantho
 a Bakhaga kage e be ba
 tšhabai, ke mowe ba go
 hwetšana Maburu ba rapilwê
 ba thotho difathogo le mmebele
 ya bana ka dipilo gabe go
 bonala e ke ke basotrafela,
 Maburu bawe ba be go ba
 phatha gane te Bakhaga ba
 be ba tsepi sitswe ke Bakhaga
 gore ba the fiwadikhomo ka
 morago ga go fedile ntwâ
 ge DiOSE a teilwe leoto la gaga
 ka the Thunya o ile a wa
 mowe godimo ga Pêrê.

857

K34/116

54

The tšhaba the thentšhi, thile
 tha fela gēna mowe ba rege
 ke Lefeyelone. Le mowe ba
 rege ke Thefatene thantšha.
 Thefatene thantšha, ke mowe
 batho ba Makhutšwi ba go
 fela kudu, ba ile ba hwetša
 maburu ba thibile mowe the
 fatene Bakhaga e be ba
 bipile maburu gore a the
 bonwe ke ba Makhutšwi
 ke ka mowe batho ba
 Makhutšwi ba go fanywa ke
 Bakhaga. Mogale o tha losa
 ka ditaba tša Nare, ka
 khosi ya Makhutšwi, Nare ya
 Makhutšwi khosi o ile a ya
 Thoropone (Leydsdorp) go khopela
 mmuso gore a be lele
 khetho go the tšhaba, tha
 Banarene, mmuso o ile wa
 kwana le khopelo ya gagwē

857

K34/116

55.

gore batho ba patele le
 khetho la Nare, go be go
 re rilwe gore monna yo mongwe
 le yo mongwe a ntšhe pondo
 tše thano L.S. 5. ed. pondo tše
 thano gobe go re rilwe
 morero wa gore ditho reka
 naga ya Banarene. Batho
 ba be ba thopelwa dikhomo
 ka le khetho la Nare.
 fendo tše thano dibe dibeilwe
 gore banna ba patele go
 fithela ge ba felela. Batho
 ba Makhutšwi ba ile ba tswarwa
 ba iswa Toropone pele ga mmuso,
 mmuso o be o kwane le thewe
 go bega go kho pe the khosi
 Thekhuabiana. The tšhaba kage
 e bile gore the ba nala e le
 the thentsi mmuso o ile wa
 tha bega gore o kar^{the} fepa
 ka e ne' le gore the kra

857

K34/116

56

šomane, ge ba le gōna mowe
 Propone, ba ile ba fiwa
 mošomo wa gore, ba fodišwe ka
 go tsukela ge batho ba tsukethe,
 ba ile ba botšwa gore le
 nyakega tšhalētē ya go rēka
 naga ya Khosi, bōna batho ba
 ile bare, morena, Komosasa A re
 go batho kwata mane faṭhe
 ka matolo gōna mowe ba be
 go ba tsukethe gōna. e be e
 le gare ga refoka, Maphodisa,
 ba be ba ba e meletša ka
 melamo, ba ba botša gore
 kholane byanye byawe ka dinala.
 Batho ba ile ba bo khola ka
 tsona dinala, go fithela ge
 menwanwa ya bōna e palega
 madi, ka gare ga dinala go
 thena mabyane, ba be ba
 khithwa ka melamo bawe
 be go ba e re ke lek a gore

857

K34 / 116

57

ke ya fodisa mowe monwanane
 ya bōna go-be go thene
 pa balela ya go kwela metho
 bo thoko ka mowe batho
 ba bego ba lla ka gōna,
 go fithela ge ba bangwā
 ba bōna, ba e pelela gere
 mmuso a o bafe the batla
 ba upye baye go letla go
 rekisa dikhomo ma gae a bōna,
 mmuso o be e ba lo ko ka
 gore ba phakise go ethisa
 ba ba go sala ma gae, o be
 ba rekisa dikhomo gore baye
 go lo ko lla bawe ba bego
 thethokisini, mošomo wa bōna
 e be e le go thoba byane
 ka dinala ge go thele, lege
 le tsatsi le dikela ba be
 ba iswa mowe thethokisini,
 ba be ba go ga le koloi
 ka mmele, thoro nka yewe babe
 go

857

K34/116

58

ba go ga yona leina la
 yona go bile gore ke ga
 Nkoko, ke lona baka lewe
 batho ba bego ba tswaroina
 tshatete ya Nare batho ba
 go phona go tswarna ba be ba
 phela ka go e theda mawone
 a ditlhaba, dijo ba be ba
 thuswa ke basadi ba bona
 basadi, ba be ba isa mowe
 mawone a we ba the bago
 gore ba phela gona e be
 e le the palo the the byalo
 ka the methene vela ra
 dintwa tsa Maswatse go bile
 byalo go fithela ge batho
 ba ba ngwe ba tshabela
 makhowene goya go beroka,
 ba goya makhowene ba bile
 le bo ka one go phala
 bawe e bego ba phela

K34/116

857

59.

Ka go dula mawena, gae, go
 ile gwa dula bawe ba go
 patela. Nare pere kiso jwe
 ya go khola byanye ka dinala,
 e be e le ya molaš wa
 the-sotho, gone molaš wa the-
 thesotho ge go ilwe go bolla,
 banna bare ke modi wa
 le tsatsi batho ba episwa
 modi wa le tsatsi ge go ilwe
 go tshoma mme ba the
 bolaye thela ke mowe
 Bodika bo tswa nethoge gore
 ba episwe modi wa le tsatsi
 kage ba the ya bolaye thela,
 ge Bodika bo ile go tshoma,
 ba the tsose lege e kiaba
 phoofalo goba go bolaya thelo
 ba botšwa gore ba the
 felo go thii, ba dikologe le
 ge ekaba ke le thapa, e
 be ba botšwa gore

857

K34/116

857

60

ba le fale ka dinata e
 le gore ba tciwa ka dithupa.
 Ba botswa gore kene le the
 yabotaye thelo! ba fala
 le thapa, e le gore ba
 pharumiswa go fithela ge ba
 botswa gore ba eme, ge
 ba thoga mowe, ba tha
 thena le-mo go bi filego
 ba tshaba go episwa modi wa
 le tsatsi, motho yowe a kwago
 go bolla o theba go epa
 modi wa le tsatsi, mmuso wa
 Nare ya Banarene, go kwala
 gore khosi Thekhalabyana o be
 a rata gore a rekele batho
 ba gagwe naga ya Lorraine
 ge a be a khetisa tshaletse
 ya Nare, ile ya e miswa ke
 yena komosasa yowe a be go
 a ile a kwana le khosi
 e ile a e misa taba

857

K34/116

61.

ya Nare, ka gore mmuso o
 tho le fa naga ya Lerraino,
 gore e le kherabolane,
 ko mowe batho ba ilego
 ba khutša go thophega ka
 go khetiswa ka tšhalētō ya
 Nare, ya Banarone. Banarone,
 ba bitšwa gore ke bōna
 Banarone, ka ge methone
 ya bo golo-golo ba ile bare
 ge ba thena nageno ya
 Makhutšwi le khosi ya bōna
 kamatho yawe a ilego a thenwa
 ke matho mowe barego ke
 Mmabana, khaiswi le mowe
 Tsolamethi gōna mowe Mmabana,
 go kile gwa aga mokhalabje
 wa ga Motshana, leina la ga
 gwē e be e le Mphokolo, ke
 mowe gwa go sala khosi yawe
 a bego a thene ke matho
 bawe a bego a e kwa

857

K34/116

62

le bona ba ile ba feta,
 ba-ya mowe ba rego ke
 Narene, ke bawe ba go
 rela ba Makhutšwi gore ke
 lena ba ga matho ka ge
 khosi ya bona e ile ya
 sala thilene ka baka la
 go theiwa ke matho, bawe
 ba Makhutšwi ba ile ba
 rela bawe ba ga ya
 Narene, ka ge e be ba be
 ba thisa matswalo a Dinare
 gore ke bona ba ga Letswalo,
 ma loko a we ba the phile onā
 ka go kwerana ga bona
 ele ka me the pelo ya
 ka mowe e be go ba
 thegana ka gona, ge ba
 thabile mowe e be go ba
 ga Letswalo ba thisa go
 fa Ramatho matswalo a
 Dinare, tšewe ba go ba

857

K34/116

63

di bolaya mowe nagona
 yewe ya Narene. Ge khosi
 Ramatho, a fodile o ile a
 the tha rata gore a thoge
 mowe Makhutšwi ba ga
 Letswalo ba be ba no fda
 ba mo thisetša matswalo a
 go mo loba kage e be ba
 e kwa le yena mowe
 e lego ba e kwa gona
 thoko tša Mapulanene.
 Ba Makhutšwi ba ile ba thibya
 kudu ka go khona go nesa
 pula. le mefoko yewe ya
 melwa odutši ke mephoso yewe
 e be go ba fetša batho ka
 jona. legore ba tšhabe ke
 magosi a we a be go a le
 gona methene yewe ya bo-
 golo-golo. Thereto. A ge mogale.
 A ge mokhwebo, A ge baga-
 motšatši, A ge baana Kolobe,

857

K34/116

bH

lere Phála la re kolobē. Mogale
 mosadi o tšere morwodi wa
 mokhalabje yowe leina ba re go
 ke Thomase. Thomase o a gile
 khelese (Cales) leina la mosadi
 wa Mogale, ke Mathwane, ke
 waga Moagi, ngwana wa
 Mogale wa pele, ke Thethate. o
 thathama ke Lerapedi, o thathama
 ke Mabu. Mabu, o thathama ke
 Mphusa. Thethate o tšere mosadi
 ga baga Thekholela leina la
 gagwē ke Pulane. Mosadi wa
 bobedi o motšere ga baga
 Thobejane leina la gagwē ke
 Makhwale. Thethate o tha dile
 yowe e be go e le mosadi
 wa pele e lego Pulane, o ithe
 a ye ga ba gaba ga ke
 nyake thelo go ba gabo
 Pulane, o ile ga ba gabo
 ba ga Thekholela ile bana

857

K34/116

65

ba gagwē bawe a bi lego
 le bōna ge a tha phela le
 yowe thethate, phapano e bile
 gore yowe Pulane a fiwa
 mpa ke mo thabo. Taba e bile
 ya fitha khosini khosi a bitša
 thethate le ba gabo, thethate,
 a re mosadi a ye ga ba
 gaba ba gabo ba the
 mphe thelo le byalo go tha
 e me byalo Pulane o ga
 bagabo бага thekhobela.
 Lerapedi o tšere mosadi wa gagwē
 ga бага matho, leina la gagwē
 ke Helene, papagwē ke LLepono
 mokhomana wa Makhutšwi. Lerapedi
 o a gile le papagwē mowe
 barego ke Kitiki. Kitiki, ke mowe
 go ki lego gwā a ga mokhalabje
 yowe e lego e le ~~Kitiki~~ Kitiki.
 e be e le waga Raganja
 o be a gile mowe khaiswi le
 noka ya thegwai.

857

K34/116

66

Tše ditaba ke tša mokhalabje
 Khokane moroto wa gagwē ke
 Mangana re bolothe Salate re
 bolo tšitšwē ke Masekane e be
 le rena ba mathōmo ge
 Masekane a dula the tilo the
 bogosi. ge re bolla moeta pele
 e be e le Khokane. ge ~~re~~ bolla
 Khokane o a gile ga Thobeia.
 Khokane o tswalwa ke Rathobela.
 Rathobela o tswalwa ke Bokale.
 Bokale o tswalwa ke Mathope.
 Mathope o tswalwa ke Madubeletšhe.
 Madubeletšhe yena ga go the bege
 gore o be a tswala ke mane.
 go kwala gore o be a tswala ke
 Tharo go thoga ka Tharo ga
 go the loswe gore o be a tswala
 ke mane. Tharo o be a ekwa
 Bolobedu. Tharo e be e le
 Khosi ya Bolobedu. o ile a
 thoga Bolobedu. ka go baka

857

857

K34/116

67

bogosi le ba mowe Bolobedu
 o be a tha a ga Thabine Thabine
 go be gwa a ga Rathobela
 o be a ene le Hwebeyane.
 Hwebeyane, o be a thoga
 Thabine a tha a ga Makhutšwi.
 Hwebeyane o be a bitša yowe
 Rathobela gore a thoge mowe
 Thabine o thile a ga mothe wa
 gagwe Mamokhutu gona mowe
 Mamokhutu ba ile ba baka.
 bogosi le yowe Hwebeyane mowe
 Hwebeyane a go tšhabela mowe
 ba rego ke Marotane goja ga
 Mafēfē Rathobela, a sala a gile
 Mamokhutu. Rathobela a tswala
 Ramosape le Senyamene.
 Ramosape le senyamene ba ke
 ba baka bogosi Rathobela
 le Ramosape ba be ba lwela
 the tulo tha bogosi, senyamene,
 ge a bona gore go thata file,

K34/116

857

68

o ile a tshabela Sabi Khaiswi le
 Krasekopo, e ile a hwela gona,
 Krasekopo go be gwa sala
 morwa gagwe sekoko. Mamokhutu
 gobe gwa sala Ramošape.
 Ramošape o be a tswala
 Khokane (ii). Khokane o be a gile
 Mamokhutu, Khokane o ile a
 thopha ke maburu a dipolase
 ba be ba e re, a bereke
 boroko, ye-we ba gore a bereke
 boroko, e be e le Ihetatapu
 (Sprat) Ihetatapu o be a gile
 Phokane. Khokane o a gile
 Lorraine, Khaiswi le noka ya
 Makhutšwi mowe go bego le
 therapa tha ba limi gane
 le kampa ya le khowa lewe
 leina la gagwe e le go
 Pinere (Pinaraa) ko le khowa
 lewe a thi lego go bontša
 batho ba makhutšwi mošomo

Na go lema, kampa ya gagwê
 e mowe nokene ya Makhutšwi.
 Le khowa lewe Pinere batho
 ba ile. Ba mokhanda ge a t̄ha
 thena go bona gore o ne
 le mohola yare ge ba kwela
 pele le yena, a thōma go
 ba le phapano le bona ka
 go bona ka mowe ba t̄he ya
 khodisanego le yena go be
 go khetlwe le banna ba
 le khotha la be limi moeta
 pele e be e le mokhalabje
 Isaacah wa ga mailula Isaacah
 a bona bothata a kwa le
 bawe ba lemago le yena
 gore a ba bone mohola, ba
 ile ba kwa, gwa sala batho
 ba t̄he ba kae, ka go bona
 ge ba t̄he ya hwetše tshalélé
 ya bona ka tswa neta.

857

K34/116

70

Le bawwe ba go sala ba ile
 ba bona gore ba rapiwa
 ka go pesa dipokisi tša bona.
 Kampa ya ba limi e khaiswi
 le mowe go bego le khwiti
 moeta pele wa ba limi jowe
 wa go kwa ka go bona go
 thene thusego, mowe mošomone
 wa bo limi o ile a ba thogola.
 Ba limi ba lema Dipopo, Ditamatisi,
 le Matapala. Khokane, Ke ndona
 ya ba Makhutšwi, Khokane o
 tšere mosadi ga baga Mangena,
 leina la gagwe ke Malegeru,
 o bina Thou. Mmagwe Malegeru,
 o tswalwa ke, MVuma. MVuma o
 tswala ke baga Moagi bawe
 e bego ba khomana ba
 Makhutšwi. Khokane o tšere
 basadi ba babedi, ngwana wa
 Khokane wa pele ke Rathobela
 o thathama ke Khaladi. Rathobela

857

K34/116

71

o tšere mosadi wa gagwē ga
 Baga Mailula ke morwedi wa
 Isayah, Baga Mailula ba bina
 Nkwē ba kwa bo Thokwa.
 Ngwana wa pele wa Rathobela
 leina la gagwē, ke Khokane. (iii)
 Mamokhutu, gobe go ne
 mokhalabje yawe leina la gagwē
 e Lego e le Kosasa, Kosasa,
 leina le lengwē e be e le
 Mpapana ba ile ba mo vela
 go thene ga le khowa lewe
 e Lego e le Mpapanana, goba
 (Hamsewatx) e be e le komosasa
 o be a gile (Hearntx, Burg)
 komosasa yawe, o be a
 pate disa batho pondo tšepedi
 fi - o - o ge motho a tšere
 basadi ba babedi mosadi
 go mongwē le yemongwē e be
 a patela pondo fi - o - o ge
 motho^{ge} a tšere basadi ba bantši.

857

K34/116

72

Monna wa bona o be a ba
 patella ka mowe ba be go
 gona. Mpapanana, o kile a
 rekisa batho ba ga Nkwana
 ka pondotše thano ts-o-o
 motho yo mongwe le yo mongwe.
 Batho ba be ba romelwa go
 iswa dimaene maphodisa a
 Mpapanana e be e le be
 Mokebisa le Makhasda, e be e
 le ba Matshakane ba be
 ba e kwa Tshakane. Batho ba
 ile ba hwetša ba thata
 maphodisa ba be ba thepela
 bosego ge ba tswara batho
 bawe ba iswago mowe
 dimaenene, ka lona baka
 lewe Khokane, e be e the
 lesogana, Khokane, ke waga
 Thekhoka, baga Thekhoka ba
 bina khoma. Ba boya ga
 Thobeta, Mpapanana, o be

857

K34/116

73

a gile ga nkwana, mowe
 leina e Lego (Paries) o be
 a ruile dikhomo tša gagwê
 tše dintši, go be go the the
 dikhomo tša bo mankuthane,
 o be a e kwa le tšona mowe
 e Lego a e kwa gōna.
 Dikhomo tša gagwê go be go
 disa banna, o be a gana
 ge go disa ba šimanyana o
 be a khetile banna ba
 malapa gore go dise bona.
 Ge khomo ya gagwê ile ya kwa,
 e be e re ge e tswilwe e
 tswete lipe e = pelwe.
 O be a epile ditescumowe
 dibego dipelwa gōna,
 khaiswi le mowe go be go
 go a gile thetatapu, o be a
 a gile ka fathe ga thaba
 jewe leina la yona e be go
 gore ke Kolokotane.

857

K34/116

74

Tše ditaba ke tša mokhekolo
 Mokolokoto moroto ke Makhau
 Mokolokoto yena ke motho yo
 a phela go ka go thaphega
 Kudu ge e le nako ya the
 lemo ge a lema e le the
 lemo e re ge a ga šitše
 pou ya gagwē a tšeye letšepo
 e be o dula fathe gore
 a thōme go lema a dutši
 fathe, motho ya a bata ga nego
 le yena gobat batho ba tha
 bega gore mokhekolo yo o
 rena a lema a dutši fathe
 mokhekolo Mokolokoto o tho diya
 bawe a le mago a bata
 gan e le bona ge e le
 the lema Mokolokoto, gego
 thene the lemo, o lema
 tšhemo ya gagwē o e
 lema ka bo thata go bane
 o re ge a fe tšitše gore

857

857

K34/116

75

a gaše peu ya gagwē ebe
 o tšiya le tšepo a dula fatho
 a thōme go lema tšhemo ya
 ga gwē a sweta ka marago
 go matho a ka bona mowe
 e kego o lemile go nele pula
 mane le mane o thōma
 go tša bega gore kene
 thelo the the bego the
 kikitela tšhemo ya motšelo
 ya, fela o makatša batho
 gobane ge a e ja gae o
 khona go the pela a e me
 ka maato a gagwē go
 fitša gae, fela ge a
 fitša tšhemone a thōma
 ge gaša peu, o dula fatho
 e be a thōma go lema
 tšhemo ya gagwē mowe
 go ka mo fepago tekano ya
 the lemo. Ge Makolokoto a
 thōmile go lema o sala a

857

K34/116

76

fe tša go lema go bangwē
 bawea le mago le bona
 ba sethe ba fe ditšhe
 go lema masemo. Tšhemo
 ya gagwē o e lema go
 fithela go a e fetša go
 e lema ka letšhe la
 diatna, ka go lema a dutši
 fathe go batho ba motšisa
 o re ke bona ba ka o ne
 go feta go ke lema ke
 ē me. Mokhekolo yowe mokolokoto
 ke mokhomana wa ga Motshana
 o a gile mothe na gagwē
 mowe ba re go ke Malobe,
 khaiswi le mowe go a gile go
 L. Lepeno mokhoma wa ba
 Makhutšwi (Maktz). ba Makhutšwi
 go ba e kwa ka Thegorwana
 ba thile ba aga gōna
 mowe go le mago makhekolo
 yowe Mokolokoto. Mokolokoto, ke

857

K34/116

77

Mokhekelo na ba golo golo.
 Ke yewe ba ilego ba
 nyatwa ka matshepe, ge
 dikhomu di esu tsa ba
 gona go basatho ba
 Mono Makhutšwi, ba kharebene
 bja gagwe, go be go
 thene dikhomu tsa go nyala
 basadi, lesegana lebe le
 nyala mosadi ka le tšepa,
 maina a matshepe a we
 ke Lerē. Lerē ke mafuta wa
 matshepe a we e bego a
 ulwa ke basatho, methene
 yewe dipudi le dikhomu
 dibe di the gona, lege e
 kaba Dinku, goba Dithonki.
 Mokelokoto ke yo-we e bego
 ba phela ka go tšhaba dintwa
 tsa Maswatse, methene ya
 khale, ba be ba a gile
 mowe ba rege ke thekhotshopyana

857

857

K34/116

78

Khaiswi le mowe go bego
 go e ne mouta wa tshemo
 ya khosi limamogola e be
 e le ka bo thabela bya
 Thegorwana, ba be ba gile
 mowe ba rego ke Sarene.
 Sarene gobe gone thetho,
 e be e le thewe e bego
 thele motwe e bego e le
 thekantse tha badisa ba
 dipudi le dikhomo, gona
 mowe thekantsene tha mowe
 sarene, badisa, ba be ba
 e thwa ba ratiswa ke
 dikhothana tšaba Makhušwi
~~gore~~ ge the ile tha Khothā
 motho e be jowe a thogo
 ba wa go nesa pula ka
 jona ka ge e be go e
 ba le le tšatši ka
 me ngwaga e mangwe ya
 mabaka a ngwaga.

857

K34/116

79

Sarane ke mowe e bego e le
 gore dikothana ge di be di lalla
 ka simanyana ba di setse dipudi
 tša bona, Sarane ke felo
 mowe go bego gole methalo
 ya khale ya batho ba makhutšwi
 ge e be ba lema gona
 mabêlê a bona. Gona mowe
 Sarane ke mowe go bego ge ne
 phoofêlô ye ngwê e be e lla
 bya ~~ka~~ ka motho, dikhomo le dipudi
 di be ditšhaba gee thōma go lla
 batho ba be ba tšoga ba
 tšelwa ke ge thothomela, basadi
 ba be ba gapa dikhomo le dipudi
 ba dieso ma gas a bona,
 ge le tšatši le dikela be ba
 ya go be gela ba tšwadi
 ba bona gore gōne the
 batana tša go tšosa ba
 simanyana ge bale mowe
 phulone ya Sarane.

857

857

K34/116

80

Tše ditaba ke tša mokhalabje
 Pulo moreto wa gagwē ke
 Matuba re bolo the ga Malepe
 re bolo tšitšwe ke Malepe.
 Ge re bolla moeta pele e be
 e le Mašingwane e be e
 le ngwana wa khosi Malepe.
 Methene ya ge re bolla
 re be re fetsa mengwaga
 ge re bolla, re be re fetsa
 ngwaga o o thii ge re bolla,
 re be re boya ka ngwaga
 wa be bedi, pula e be e
 thōma gōna ma thōmene a
 ngwaga. Malepe o be a the
 khone go nesa pula methene
 yewe; Pulo o tswalwa ke
 Malepe, Malepe o tswalwa ke
 Maphatha. Maphatha o tswalwa
 ke Mokhotla, Mokhotla yena
 ga a the be go gore e
 tswala ke mane. Re be

857

K34/116

81

re a gile Legdene, re ile
 va thoga Legdene ka go
 tshaba mapono. Mapono a be
 a thena Legdene ka nako
 ya ge e le lethabula ba
 ile ba re thogela ka yona
 nako yewe mo khosi wa
 mapono gobe go thene
 thaloso ~~go~~ batho ba tshabe
 Mapono ge mo khosi o lla
 batho ba be ba go pola
 gore ke wa le thabo la
 ba tagwa. Mapono ba ile
 ba ~~ja~~ batho baga Malepe
 ka go the thebe gore garene
 dikhomo dile tsa thupja le
 batho ba ile ba thupja
 ke mapono, batho ba ile
 ba tshabela Legdene mowe
 ba go fela kage e be
 e le melalene go thene
 mowe motho a ka ya go

857

857

K34/116

82

Khone gore a utame, mapono
 ba be ba e kwa nagine
 ya swatswene e be e le
 mapono a pele a be a
 githa ga Malepe, mowe ba
 ilego ba fetsa batho
 ba mowe Legolene ga
 mowe ga khosi Malepe.
 Batho baga Malepe ba
 ile ba fatha le mowe
 go bego go a gile
 khosi yewe ya ga
 Malepe Malepe o ile a the
 thebe gore a ka rene
 fela o ile a khutsa gore
 Maswatse ba e tha ba
 thena mowe le fatho
 la ba Makhutšwi mowe
 ba go bolawa gona
 nokanene ya Ishalamothi e
 bile mowe bago tha
 thwa ba e tha Legolene.

857

K34/116

83

Tše ditaba ke tša mokhekolo
 Khokolopyane moroto wa gagwē
 Ke Mankwē re bolo tše tšegorwana
 re loto tšitswē ke limamogolo, ge
 re lolla molobe wa rena e be
 e le Makhopyane e be e le
 morodi wa Hwebeyane; Hwebeyane
 ke yowe wa go tšogela ga
 Mafēfē methene yela ya dintwa
 tša pele tša mapona, ka morago
 ga ntwā ya mapone Hwebeyane
 ge a buile o tšile a tšhaba
 ba makhutšwi ka go bona
 gore bogosi bja gagwē bo
 ya hwelala kage a bona
 gore le go mela ya ba rata
 gore ba mola, ka ditšhare
 tšewe tša molwa o dutšhi.
 Khokolopyane, o tša losa ka
 mefuta ye mengwē ya Ditšhoši,
 methene ya khale khale
 gobe gōne ditšhoši tše di

857

K34/116

84

ngwē leina la tšona e be
 e le Tšhogane e be e le
 mefuta ye megolo ya ditšhoši
 tšhoši tšewe e be di thene
 bothoko ge di lomile motho.
 E be dihwetswa meswala wa
 noka ya Lepelle go ya
 nagene jaga thekhukhune e
 be e the gantši e di bonwa
 e be di thepela bosego.
 Gone mefuta ye mengwē
 ya ditšhoši tša di Tšhogane;
 Tšhogane e ne mefuta e
 mebedi mafuta wa wa
 bobedi wa Tšhogane e ya
 hwetswa le gona mono
 nagene ya Makhutšwi, fela
 yona ge e lomile matho ga
 a hwē, bothoko bya yona
 bo kwala go baba ge
 e thako loma motho, e
 dula ga galo mowe go

857

857

K34/116

85

hwêtswago mathapa e a
 tisa go a ga tshetshaga mewe
 go bego le mathapa e beja
 matsibutsibi a we e phelago
 gare go o nqa, e ja Ditsie
 le Dintsi, le ditshoši tše dingwe
 mmala wa yona ke ye ntsho,
 e ne meno a ma byalo ka
 a tshoši yewe ba re go ke
 Tau, yewe e re go ge e lomile
 motho ya tsepela mare.
 Tshogane e thoilwe kudu ke
 dingaka, ngaka ge ile yae
 kana tshogane e ya e
 belaya gore e fetole ka
 yona ditshare, dingaka tšu
 khale, dibe di tsepile
 tshogane yewe e bego e
 re ge e lomile motho a
 hwe, e be e le tšawe
 ba loyana go ka tšona;
 gone mafuta o mongwe wa

857

K34/116

86

tšhoši e hwētšwa kudu ge e
 le khwedine tša ge go
 fisa, yona e ne bo lwetše
 e thoyane kudu le go loma
 batho, ga galo ge motho
 a e ne ntho ge e lomile
 motho yo a nago le mowe
 go ba bago, ge e lomile e
 tšwela mare, mare a yona
 a ne bothoko bya go
 nyaka go lekana le bya
 tšhogane yewe a hwētšwa
 go mona nagen e ya
 Makhutšwi tšhoši yewe ke je
 tshetha le gona e pheta mowe
 go e milego tšhoši yewe leina ke
 ke morove, morove e thopha ba
 limi motho ge a gale šitše peu
 e rwalla mabêlê moletone wa
 yona ge motho a ile a khwalisa
 e ya hwa ka go e dibala.

857

K34/116

87

Tšhoši yewe ke ye khubedu
 mowe e kwa nago le gona
 ke mowe go bego le mubu.
 Morore e the yane kudu le
 basadi e rata kudu go ba
 loma ka pele basadi bare
 ke the loma mothopa e bonna
 ga galo ge e le the lemo.
 Mofuta o mongwe wa ditšhoši
 ke Mankoko ke mofuta wa
 ditšhoši tša bogale go feta
 mofuta yewe ya ditšhogane.
 Mankoko methene jeno ga a
 bo nale byalo ka methene
 ya khale, e be a a ga
 ditšhaga tša o na godimo
 ga methare a kwana le
 go bea ditšhaga tša o na
 godimo ga meduba, o hwetša
 e le gore thethaga tha o
 na the bo tiliae byalo ka
 theolo, futa ge e na

857

K34/116

88

methi ga a thene thethagene
 tha o na. ba khalabje ba be
 ba ere ge ba bona
 thethaga tha Mankoko ba
 be ba khomola thethaga
 tha Mankoko ba the khomolele
 godimo ga khomo ya poo
 gore e the e be le swele
 ge e bona dikhomo tše
 dingwē tša dipoo, methene
 ya khale dingaka di be
 di tšhoša batho ka o na,
 ge motho a rata go aga
 metha wa gagwē wa moraka
 o be a botšwa gore a
 thepele a nyaka mowe a ka
 hwētsago thethaga tha Mankoko,
 ke mowe baloi ba thogo
 sitwa ga thena methene
 ge ba e tha go loyana.
 Dingaka ditšpile kudu gore
 ge ba aga moraka ba

857

K34/116

857

89

o theye ka dipheka,
 bana ba methene jono
 ba tiswa ke thuto gore
 ba the kholwe kudu ka
 bo forwa bya dingaka,
 batho bawe ba the nego
 thekolo, ba thoilwe ke dingaka
 ka go bona gore ba bona
 ba forwa bya bona Dingaka
 ga se gantsi ba e phsina
 go forwa batho, ke ka mowe
 dingaka di tho ilego thulo.
 Dikolone go e le tswa ka
 ba phelo byawe bya dingaka
 gore batho ba ba ngwe
 ba babja ka go the the
 thokomele methene ya khale
 ba be ba botšwa gore
 ba the thape kudu ge motho
 e le molwethe molwethe o be
 e re ge a babja dingaka
 dibe disila ditšhawe tšedi

857

K34/116

90

~~100~~

tšube lla go ka mollé
 gore e be mesidi ye e
 phatha gantswego le makhura
 ba dipaba le a diihedu
 e be mowe dingaka dikhonago
 go khodiswa batho bawe
 ba ka byaga: Khokolopjane,
 o re rebe re kholwa kage
 reb- re tšhaba ge motho
 a hwile re be re botšwa
 gore o tšerwe ke phiri e
 le gore kege motho
 a hwile, e be e le ka
 baka la pelelo ya dingaka
 gore re tše diihare tša
 bona, gobe go thene
 le ka mowe batho ba
 ka ga netsago ka gēna
 lege ba bona gore
 ba fora ge ba e re motho
 o tšerwe ke phiri.

857

K34/116

91
tot.

Tše ditaba ke tša mokhekolo
 Mmatapa na ga Moagi mmagwe
 ke Khomothsethana Mmatapa o
 thathama ke Makabata o ile
 a thoka. Makabata o thathama
 ke Šoshoro, Šoshoro o thathama
 ke Thewele, jo a tswala go
 Thewele ga tšaj lo sege.
 Šoshoro o be a e ne le
 basadi ba ba borarō
 mosadi wa pele e be e le
 mtho, e be e le wa ga
 Alathako. Mosadi wa bo badi
 e be e le Pulane e be
 e le wa ga Mokone. Mosadi
 wa borarō e be e le
 Makaepya wa ga Letswaio
 Icina gobe go thumile la
 Matswakwane o ile a thoka.
 Matswakwane o thathama ke
 Mmatapa o be a tšerwē ke
 Makhwathene e be e le wa
 ga

857

857

K34/116

91

FOZ

(Sebatana) Thebatana o be a
 gile Thedukwe ngwana wa
 ga gwê wa pele ke Mampe.
 Mampe, o tšere mosadi ga
 baga Halahala o kwa ga
 baga Mmola o a gile methe
 wa gagwê Lorraine. Mampe ke
 wa ga Mametje o a gile
 Khaiswi le Khautswana o
 o tšere ke Khomoyebotho.
 Khomoyebotho, ke wa ga
 Motshana ke morwa mokhalabje
 Mantswana. Mantswana o
 a gile Matthoumene ga Khesi
 Mametje. Madibi, o tšere ke
 Mokala, wa ga Mamphoka ba
 a gile Mathera (Maderca).
 Madibi o thathama ke Maphefo.
 Maphefo, o tšerwê ke Mpatane
 ke wa ga Popda ba a gile
 mathe wa bona mowe ba
 rege ke Ditaune. Ditaune

857

K34/116

93

103.

ke khaiswi le noka ya Morola.
 Methene ya khale gobe
 bare go kile gwa dula
 ditau, ~~te~~ Dikhokone, ~~te~~
 Dithou, Mathalwera le Dipitsi.
 Le mefuta e mengwê ya
 diphôôfôlo e be e le gona
 mowe Ditaunc, diphôôfôlo di
 ile tša thoga gore di bona
 batho ba a tile. Madibi
 le bawe e bego a dula
 le bona bakile ba
 thagelwa ke ditau methene
 ya khale khale e be e le
 methene ya ge go tha
 lwewa dintwa tša Maswetse
 a we e bego bale kwa
 thoko tša swatsene, Ditaunc
 ke naga yewe e bego le
 dipya ya ge dipula di e na
 kudu ge e le ma bakene
 a ge e le Lethabula.

857

K34/i16

94

~~104~~

Tše ke ditaba tša banna
 ba ba ngwê ba be bedi
 e be e banna ba moroto
 wa Mankwê e be e le
 banna ba dingaka, e be
 e le Mathafene, le Thete.
 Banna bawe ba kile ba
 kwana ka gore bawe
 go êpa the thare thewe
 leina la thona e be go
 thenamane, go ba thene
 mowe moruni wa the thokwa
 tha mowe Ntswelakhwedi, ba
 ithe go ba bone mowe
 go methego thenamane ba
 ile ba kwana ka gore
 Mathafene a khupe ka dipheko
 tša ga gwê go Mathafene
 a khupile ba ile ba thōma
 gore bo kole marukhwê a
 bona, go ba feditše go
 go kola marukhwê ba ile

857

K34/116

95

105

ba tšia dilepe tša bona
 goya mowe go bego mothare
 o we wa Thenamane.
 Ge ba fithete Thete o ile
 a re ge a thene o ile
 a la kalla ka go theba
 gore the a golla ge matho
 a thōma go the rēma ka
 the lepe, ge Mathafene
 a thēna mowe go bego
 Thenamane o ile a the
 mola the lepe tha gagwē
 le thekene, ge Thete a
 bona Mathafene a the mothe
 the lepe le thekene Thete
 o ile a phapha Thenamane
 ka the lepe, ge Mathafene
 le yena a fithile le yena
 o ile a thōma go phapha
 ge ba phapha ba ile ba
 ba baka phaphi ba
 ile ba lebala ba

857

K34/116

96

106

ba: ba lela, e be e le
 ka go bona phaphi e
 khatha matha a bona,
 ge ba thōmile go be lela
 ba ile ba bona go e tha
 noxa ya thaba yewe e
 bitšwaga gore ke Lebitsapudi,
 Mathafene le Thete ge
 ba bona Lebitsapudi,
 ba ile ba thoga ka
 go tšhaba, ge ba
 tšhabile ba ile ba thoga
 ba the ya tšwara die
 phaphi, ge ba tšhaba
 ba ile ba tho gela
 marukhwē a bona gōna
 mowe moruni wa thaba
 ya Ntswelekhwedi, ge ba
 tšhabile ba ile bare
 ge ba e khaiswi le
 mothe wa gabo Thete,
 ba ile ba kho wella

857

K³⁴/116

97

107

Mosadi wa Thete, leina la
 gagwê e be e le Nkapi
 ge ba bitsitše Nkapi ba
 ile ba motša gore a the
 mowe e bego ba utamile
 gōna ge Nkapi a thēne
 Thete o ile a motša
 gore a je go mo tšhida
 borokhwe bja gagwê ka
 gae, a batšwa le gore
 a thibise mosadi wa yowe
 Mathafene, mosadi wa yowe
 Mathafene leina la gagwê
 e be e le Therenene,
 Therenene, o ile a tha
 bega ge a e kwa Nkapi
 a motša gore mona wa
 gagwê Mathafene ge a
 e re a the le borokhwê
 bja gagwê Therenene le
 Nkapi ge bale thilene,
 ba ile ba thōma go

857

857

K34/116

98

108

go butšisana gore e kaba
 taba keene' ba ile ba
 isa marokhwe a banna
 ba we ba bona ba ene
 go tšhoga. go ba fitile
 mowe ba repo ke Pitšene,
 ba ile ba hwétš. Thete
 le Mathafene e be le
 tšatši le sethe le ya go
 dikela, go basadi ba
 file banna ba bona di
 apans tša bona ba ile
 ba rata gore ba thebe
 mowe marokhwe a bona
 a ilego gōna, Mathafene
 le Thete ba ile ba swabela
 go ketsa basadi ba
 bona ka mowe e bego
 ba ba tšisa ka gōna.
 Mathafene le Thete ba ile
 baya gae le basadi
 ba bona, Thete le

857

K34/116

99*

109*

Mathafene ba ile ba
 le ba disa, i the ka
 morago ga beke tše pedi
 ba ile ba lata mowe
 ba go siya marokhwe a
 bona, ge ba fithile mowe
 e bego ba siya diaparo
 tša bona, ba ile ba tšia
 di aparo tša bone yaba
 ba gamela gae. Thee
 le Mathafene a baka ba
 thwa ba tha kwana ka
 ge ba ile ba baka
 phaphi yewe e bego
 le le ya thenamane
 ba ile ba getša matsiši
 a the makae ba swaba
 gore ba botše batho
 ka mowe e bego ba ile
 ba baka phaphi yewe
 ja mathawe o we barego
 ke thenamane.

End. S. 857.